

22. Afrika

Povrch

Základ reliéfu je z většiny tvořen pevninským africkým štítem, který je složen z prvohorních hornin. V průběhu geologického vývoje byl rozlámán na řadu ker a zprohýbán v rozsáhlé pánve a klenby, tvořící základ tzv. tabulové Afriky. Jsou zde i pohoří alpinských a hercynských struktur, jako jsou Kapské hory nebo Atlas. Ve třetihorách pak docházelo k silným tektonickým pohybům zejména ve Východní Africe, a tak byl vytvořen systém příkopových propadlin a rozsáhlé lávové plošiny (Etiopská vysočina) či osamělé sopečné kužely jako je například Kilimandžáro.

Hydrosféra

Rozložení srážek je nepravidelné a závisí na cirkulaci atmosféry a na reliéfu. V rovníkové oblasti se projevují tzv. zenitální deště, nejvíce srážek padne v oblasti Guinejského zálivu, nejméně na středním toku Nilu. Tvar říční sítě a odtokový režim řek jsou nepravidelné. Velké rozdíly jsou například mezi suchým subtropickým pásem a rovníkem. Přesto se v Africe nacházejí jedny z největších řek na světě jako je Nil, Zair, Niger nebo Zambezi. Tyto řeky se využívají hlavně k zavlažování, částečně také kvůli energetice (Volta na Nigeru, Asuán), dopravně (příkopové propadliny), získání potravy.

Největší jezera se nacházejí v riftové oblasti a v tektonických pánvích. V polopouštích a pouštích se nacházejí slaná jezera (šoty) nebo suchá říční koryta (vádi). V Africe se také nachází velké množství podzemních vod, jsou to tzv. artézské studně.

Půdy

Nejkvalitnější půdy se nacházejí v savanách (černohnědé půdy), dále v okolí vodních toků, které jsou zavlažovány nebo tam, kde byly úrodné naplaveniny.

Vegetace

Rozdělení jako u bioklimatických pásů, u rovníků se rozkládají vlhké deštné pralesy, v okolí Konga a při pobřeží Guinejského zálivu se táhnou mangrové porosty. Na ně navazují světlé tropické lesy, kde se už začíná střídání období. Poté jsou to savany, travnaté porosty s významnou dřevitou vegetací (baobaby). V těchto oblastech dosud žijí velká stáda divoké zvěře. Dále následuje oblast polopouští, pouští, subtropická vegetace a na jihu je ještě kapská oblast, což je samostatná jednotka. V Africe převažují kamenité pouště.

Suroviny

- ropa + zemní plyn – hlavně na severu Afriky (Alž., Líb., Egypt, Nigérie, Gabon – Guinej. zál.)
- černé uhlí – JAR, Zimbabwe ---> vývoz do Evropy
- železná ruda – západní Afrika – Mauretánie, Libérie, Siera Leone, JAR
- barevné kovy („rudný pás“ – od Shaby / Katangy po JAR), těží se zde hlavně mangan, kobalt, antimon, měď, zlato...
- bauxit – Guinej. záliv,
- drahé kovy – zlato, diamanty - rudný pás
- fosfáty – sever Afriky

Cestovní ruch

malé zdroje cestovního ruchu, ten je hlavně na severu Afriky (Tunisko, Egypt, Maroko), ale jsou zde problémy s islámským fundamentalismem. Do východní Afriky se jezdí na safari, dále se jezdí na Madagaskar a na Seychelly. Africké parky mají problémy, existují jen díky mezinárodním dotacím, protože africké státy kvůli narůstajícímu počtu lidí potřebují zvyšovat plochu zemědělské půdy, aby zajistily potravinovou základnu. V parcích navíc řadí pytláctví.

Obyvatelstvo

V současné době má africký kontinent asi 750 / 800 mil. obyvatel a jejich počet neustále roste. Je zde ale také vysoká úmrtnost, ale díky medicíně se daří řadu nemocí léčit, a tak se zvyšuje průměrná délka života. Je zde však velká hrozba AIDS, kterým trpí snad až 40% obyvatel!!!! Prevence selhává. Dále jsou zde různé tropické nemoci, od eboly po malárii. V Africe se však nacházejí nejchudší státy z nejchudších, a tak je problém zaměstnat produktivní obyvatelstvo. Kolonialismus sice zpomalil vývoj států, ale na druhou stranu po pádu koloniálních vlád se situace ještě zhoršila, protože nastaly kmenové a národnostní nepokoje (Rwanda, Burundi, Somálsko – Muqdisho). Na tomto kontinentě se setkávají dvě

rasy – bílá a negroidní, což v předchozích letech vedlo ke značným problémům (JAR, Apartheid). Na ostrovních částech se vyskytuje i mongoloidní rasa. Jazykem je řeč kolonializátorů. Náboženstvím je povětšinou islám nebo různá přírodní náboženství nebo křesťanství.

Hospodářství a zemědělství

Nejvíce obyvatel je zaměstnáno v primární sféře, dále následuje sekundární a v místech cestovního ruchu terciální sfera. Roste také počet městských sídel, kde však jsou značné sociální rozdíly mezi předměstím a centrem, v němž je soustředěno bohatství státu. JAR je celkem vyspělý stát, kde jsou velká města jako je Pretoria, Kapské město, Durban – velké přistěhovatelství.

V primární sféře tvoří problém přírodní podmínky, takže v suchých místech se pěstovat nedá a ve vlhkých tropických pralesech také ne. Je zde opravdu málo využitelné zemědělské půdy, která se nachází hlavně v oblasti savan. Také je zde nízká úroveň mechanizace a chemizace (omezený výzkum a není zapojení vědy).

Existuje snaha pomoci těmto státům, aby se zvýšila potravinová základna, ale naráží zde na nevzdělanost, lidé nechtějí přijmout nové poznatky a je zde také málo kvalifikovaných pracovníků. Také je problém v plodinách, protože kvůli koloniálnímu obchodu se zde pěstovaly plodiny na vývoz, zatímco chyběli ty základní obiloviny jako je pšenice, rýže a kukuřice. Proto zde najdeme hlavně plodiny kategorie pochutin jako je káva (Guinej. záliv), čaj (východní Afrika, z Asie), kakao, tropické a subtropické ovoce, olejnatiny (podzemnice a palma olejná), textilní plodiny (bavlníky), koření (východ), cukrová třtina. Lepší úroveň se nachází na plantážích, kde je jistá mechanizace a pokrok, ale samozásobitelské pěstování je nedostatečné.

Živočišná výroba je omezena z důvodu tropických nemocí, také vzhledem k tradici, kdy stádo bylo projevem bohatství. Také zde není zpracovatelský průmysl pro živočišnou produkci, obilovin je také nedostatek. V tropických oblastech jsou proto nahrazovány batáty, maniokem, jamami a ovocem. V sušších oblastech se chovají kozy a ovce, např. JAR je hlavním vývozcem vlny, na severu se ještě chovají velbloudi. Dále je praktikován rybolov.

Surovinové zdroje mohou v některých zemích předčít zemědělské produkty.

Jedná se zde hlavně o průmysl primární zpracovatelský, potravinářské závody, textilie, koberce, kovotepectví, ve vyspělých státech jako je JAR, SAfrika a nejvyspělejší státy Guinejského zálivu i strojírenský a chemický průmysl.

Afrika je hlavně dodavatel surovin a odběratel výrobků. Územně se v severní Africe a případně ještě Súdán nacházejí relativně vyspělé státy, například v Libyi nastal politický obrat. V západní Africe jsou země, které byly kolonizované Francií, nyní jsou zde národnostní střety a převraty (pěstování palmy olejné, bavlna, arašíd, káva, kakao, těžba železa, barevných kovů, drahých kovů, diamantů). V centrální Africe – Zair, Sahel – nic moc. Východní Afrika, tam se nejvíce vyskytuje AIDS, ale jsou zde i safari, ale jezdí se sem, také proto, že zde byly nalezeny ostatky člověka, vznik.